

Prof. dr hab. Tadeusz Gadkowski

Recenzja

rozprawy doktorskiej Pana mgr Michała Matusiaka

pt. *Odpowiedzialność państwa za działalność zgodną z prawem międzynarodowym.*

Recenzowana rozprawa doktorska została przygotowana w Zakładzie Międzynarodowego Prawa Lotniczego i Kosmicznego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego pod kierunkiem naukowym Pani dr hab. Katarzyny Myszonej-Kostrzewy, prof. UW. Na rozprawę składa się 367 stron tekstu, w tym obszerny i reprezentatywny wykaz bibliografii. Jako recenzent tej rozprawy, powołany uchwałą Rady Naukowej Dyscypliny Nauki Prawne Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 28 lutego 2022 r., przedstawiam niżej następujące uwagi recenzyjne.

I. Wybór tematu, konstrukcja i metodologia rozprawy.

Wybór tematu recenzowanej rozprawy doktorskiej oceniam jednoznacznie wysoko. Pomimo tego, że wielowątkowa problematyka odpowiedzialności międzynarodowej ma obszerną i wartościową literaturę, dynamika współpracy międzynarodowej powoduje, że nauka prawa międzynarodowego musi podejmować i podejmuje kolejne wyzwania, wynikające z nowych realiów tej współpracy, odzwierciedlające główne kierunki ewolucji współczesnego prawa międzynarodowego. W konsekwencji – pomimo reprezentatywnego i bardzo wartościowego intelektualnego dorobku Komisji Prawa Międzynarodowego oraz niezwykle bogatego dorobku doktryny, także polskiej – problematyka ta pozostaje ciągle w sferze bardzo interesującej i dynamicznej dyskusji naukowej i jest przedmiotem wielopłaszczyznowych i szczegółowych badań. Należy więc z uznaniem przyjąć fakt, że do grona badaczy tej problematyki w zakresie jej szczegółowego aspektu, jakim jest odpowiedzialność państwa za szkodliwe następstwa działalności nie zakazanej przez prawo międzynarodowe dołączył kolejny autor, którego rezultaty badań obrazuje recenzowana rozprawa doktorska.

Nie ulega wątpliwości, że problematyka odpowiedzialności międzynarodowej, pozostającej w organicznym związku z całością prawa międzynarodowego i stanowiącej naturalne dopełnienie wszystkich norm ustanawiających określone zobowiązania dla jego podmiotów, należy do najbardziej interesujących, ale również złożonych i skomplikowanych

zagadnień w nauce prawa międzynarodowego. Ma ona również oczywiste i coraz większe znaczenie z punktu widzenia praktyki stosowania prawa międzynarodowego. Możliwość skutecznego egzekwowania odpowiedzialności warunkuje w istotny sposób funkcjonowanie samego prawa międzynarodowego jako oddzielnego, specyficznego systemu prawnego. Można uznać, aczkolwiek jest to stanowisko szeroko dyskutowane i niekiedy kontestowane w nauce, że odpowiedzialność międzynarodowa jest zarówno zasadą, jak i instytucją międzynarodowego porządku prawnego. W kategorii zasad należy ją postrzegać jako zasadę oznaczającą, iż każde naruszenie prawa pociąga za sobą obowiązek naprawienia jego skutków i w tym sensie stanowi ona ogólną normę sankcjonującą międzynarodowego porządku prawnego. Natomiast odpowiedzialność pojmowana jako instytucja prawa międzynarodowego obejmuje katalog norm służących urzeczywistnieniu tej zasady w praktyce w ten sposób, że określa prawa i obowiązki stanowiące właściwą treść stosunków prawnych powstających w wyniku naruszenia tego prawa. Tak określona funkcja odpowiedzialności jako zasady sankcjonującej potencjalne i faktyczne naruszenia międzynarodowego porządku prawnego determinuje sformułowanie i określenie reguł służących jej implementacji w praktyce, których kształt i charakter określony jest przez specyfikę międzynarodowego porządku prawnego. Specyfikę tę determinuje bardzo wiele czynników, ale jednym z ważniejszych jest charakter jego podmiotów, jak również szczególny charakter powstających pomiędzy nimi stosunków prawnych. Wszystko to sprawia, że problematykę odpowiedzialności należy dyskutować w szerokim i wielowątkowym kontekście. Kontekst ten wymaga odwołania się do podstawowych konstrukcji teoretycznych i instytucji całego porządku prawa międzynarodowego, zaczynając od jego podmiotów, a dalej poprzez system jego źródeł, jak również mechanizmy stanowienia i stosowania prawa międzynarodowego, aż do konsekwencji jego naruszenia.

Odchodząc od doktrynalnych dyskusji odnośnie do tego, czy odpowiedzialność międzynarodowa jest zasadą prawa międzynarodowego, czy też stanowi jego instytucję należy przyjąć, że jest ona nieodłącznie wpisana w międzynarodowy porządek prawny, stanowiąc jedną z fundamentalnych zasad, bez której porządek ten – tak bardzo przecież specyficzny – nie miałby charakteru prawnego. W oczywisty sposób oba te aspekty nie wykluczają się, ale wzajemnie dopełniają. W konsekwencji – odpowiedzialność międzynarodowa stanowi zarówno zasadę prawa międzynarodowego, jak i instytucję w znaczeniu zespołu norm służących jej realizacji w praktyce.

Jeżeli problematyka tradycyjnej odpowiedzialności międzynarodowa państwa (*State Responsibility*) powoduje wiele fundamentalnych sporów i wątpliwości, zarówno odnośnie

do jej istoty, jak również przesłanek i możliwości egzekwowania w praktyce, co bardzo dobrze odzwierciedla unikalny dorobek kodyfikacyjny Komisji Prawa Międzynarodowego (KPM), to w jeszcze większej skali wątpliwości te powstają w odniesieniu do odpowiedzialności państwa za szkodliwe następstwa działalności zgodnej z prawem międzynarodowym, określonej w tytule rozprawy jako odpowiedzialność państwa za działalność zgodną z prawem międzynarodowym, której zarówno podstawy prawnomiędzynarodowe, jak również jej zakres pozostają ewidentnie i zasadniczo sporne zarówno w doktrynie, jak i na gruncie praktyki. Dowodzą tego prace KPM, które – chociaż nie doprowadziły do przyjęcia projektu odpowiedniej konwencji – umożliwiły wypracowanie zasad, na jakich taka odpowiedzialność jest oparta, zbliżonych najbardziej do wzorca odpowiedzialności za szkody atomowe.

Zaprezentowanie przez doktoranta problematyki badawczej, tak jak została ona określona w tytule recenzowanej rozprawy, wymagało przeprowadzenia badań w znacznie szerszym kontekście, wychodzącym poza samą problematykę tytułowej odpowiedzialności, a odnoszącym się do skomplikowanej natury i istoty odpowiedzialności międzynarodowej w ogóle. Są to zagadnienia o fundamentalnym znaczeniu, zarówno na gruncie teorii prawa międzynarodowego, jak i na gruncie praktyki międzynarodowej. Taki wymiar problematyki badawczej, w ramach której w literaturze są prezentowane zróżnicowane koncepcje i stanowiska oznacza, że przed doktorantem stało poważne wyzwanie naukowe, wymagające opanowania i zaprezentowania dobrej metodologii badań i generalnie dobrego warsztatu naukowego. Lektura rozprawy uzasadnia wyrażenie stanowiska, iż zadanie to zostało przez doktoranta zrealizowane w sposób zasługujący na pozytywną ocenę.

Dla osiągnięcia powodzenia w realizacji ambitnego zamierzenia naukowego potrzebne jest – obok oczywistych kompetencji merytorycznych – przyjęcie właściwych, czytelnych założeń metodologicznych, w tym również wyraźne zarysowanie we wstępie rozprawy celu badań. Niekiedy – określając cel badań – chce się powiedzieć nazbyt dużo, przez co cierpi precyzja sformułowań, a sam cel zmierza w wielu kierunkach, nie zawsze koniecznych dla osiągnięcia konkretnego rezultatu naukowego. W przypadku recenzowanej rozprawy jest inaczej – cel badań został sformułowany dosyć lakonicznie jako: *”...analiza umów międzynarodowych, praktyki państw, doktryny i judykatury, dotyczących niniejszego zagadnienia.”* (wstęp, s. 7). Kontekst tego zagadnienia autor sformułował w poprzedzającym zdaniu, w którym pisze; *„W niniejszej pracy autor rozważa problem odpowiedzialności państw za działalność zgodną z prawem międzynarodowym.”* Cytowane zdania świadczą o bardzo lakonicznym określeniu celu rozprawy, a uwagę tę można odnieść również do sposobu

sformułowania tezy rozprawy, która zakłada, że: „odpowiedzialność państwa za skutki działalności zgodnej z prawem może być realizowana jedynie na podstawie istniejących umów międzynarodowych.” (s. 8). Teza ta wydaje się ryzykowna, jako że wielu znaczących autorów prezentuje i uzasadnia stanowisko, iż odpowiedzialność taka ma charakter subiektywny, zmierzając zarazem do objęcia nią wszelkiego rodzaju działalności państwa o charakterze działalności szczególnie niebezpiecznej (*ultra-hazardous activities*). Teza sformułowana przez autora jest ryzykowna również dlatego, że umowy międzynarodowe regulujące taką odpowiedzialność określają zwłaszcza reżim prowadzących określoną działalność podmiotów prywatnych. Autor nieco modyfikuje swoją stanowczo sformułowaną tezę i – uwzględniając zwłaszcza dorobek KPM, praktykę państw oraz *soft law* – pisze na tej samej stronie, że: „analizie poddana zostanie hipoteza oparta na założeniu, że kształtuje się nowa norma prawa zwyczajowego, dotycząca odpowiedzialności państwa za skutki działalności zgodnej z prawem międzynarodowym.” Wykazuje to w rozważaniach merytorycznych poszczególnych rozdziałów oraz w zakończeniu.

Oczywiście można przyjąć takie stanowisko doktoranta, ale w opinii recenzenta nie jest ono typowe dla rozpraw naukowych, tak samo jak nie zawsze nazbyt lakoniczne sformułowania i oceny są do końca uprawnione w pracy naukowej. Właściwe sformułowanie celu i tezy rozprawy doktorskiej wymaga dobrej znajomości metodologii badań naukowych i odwołania się przy tym do reprezentatywnego instrumentarium naukowego, niezbędnego do prowadzenia badań i rozwiązywania postawionych problemów badawczych. Ponadto, proces dowodzenia postawionej tezy wymaga postawienia i udowodnienia konkretnych hipotez badawczych, które – rozwiązywane po kolei – powinny umożliwić dowiedzenie tezy głównej i tym samym powinny umożliwić realizację założonego we wstępie celu naukowego rozprawy. Te ważne kwestie metodologiczne zostały zaprezentowane we wstępie recenzowanej rozprawy nazbyt lakonicznie, a przecież rozważania zaprezentowane przez doktoranta w poszczególnych rozdziałach dowodzą, że potrafi on właściwie dobierać i realizować interesującą i merytorycznie wartościową problematykę badawczą.

Na zakończenie tych uwag wstępnych chciałbym odnieść się jeszcze do samego sformułowania tytułu rozprawy. Nawiązując do zasygnalizowanej już tezy rozprawy oraz hipotezy badawczej wydaje się, że zamierzeniem autora było skoncentrowanie się na problematyce odpowiedzialności państwa za skutki działalności zgodnej z prawem międzynarodowym, co zresztą nawiązuje w określony sposób do nomenklatury przyjętej w pracach kodyfikacyjnych KPM (*International liability for injurious consequences arising out of acts not prohibited by international law* – Raporty R. Quentin-Baxtera, J. Barbozy i S.

Rao). W związku z tym oraz w sytuacji, w której sam doktorant w tytułach poszczególnych rozdziałów akcentuje *odpowiedzialność państwa za szkody spowodowane działalnością zgodną z prawem międzynarodowym* (albo: *odpowiedzialność państwa za szkody spowodowane działaniami zgodnymi z prawem międzynarodowym*), tytuł rozprawy: *Odpowiedzialność państwa za działalność zgodną z prawem międzynarodowym* nie wydaje się być precyzyjnie sformułowany.

Dla osiągnięcia zamierzonego celu badań autor przyjął szczegółowo rozbudowaną konstrukcję pracy. Podzielił swoją rozprawę na osiem merytorycznych rozdziałów, poprzedzonych krótkim wstępem, zawierającym podstawowe elementy wymagane od tej części rozpraw naukowych, pozbawionym jednak niektórych potrzebnych elementów, jak np. uwag na temat stanu badań – chociażby w nauce polskiej – odnośnie do wybranej i zaprezentowanej problematyki badawczej, czy rodzaju i zakresu wykorzystanych metod badawczych (trzy krótkie zdania we wstępie na temat „użytych” metod badawczych). Całość rozważań merytorycznych została podsumowana w dosyć skromnie rozbudowanym, ale zawierającym wyraźne konkluzje zakończeniu. Warto podkreślić, że każdy z rozdziałów rozpoczyna krótki wstęp, a kończy indywidualne podsumowanie zaprezentowanych w nich rozważań. Takie rozwiązanie konstrukcyjne w istotny sposób ułatwia śledzenie merytorycznych rozważań doktoranta i ich ocenę na każdym etapie prezentacji jego badań. Jest to istotna umiejętność doktoranta, pozwalająca na formułowanie pozytywnej oceny jego warsztatu naukowego. Poszczególne rozdziały merytoryczne autor zatytułował w następujący sposób: *Odpowiedzialność za działania lub zaniechania zgodne z prawem – zagadnienia podstawowe* (rozd. I); *Kodyfikacja odpowiedzialności państwa w prawie międzynarodowym za szkody wyrządzone cudzoziemcom* (rozd. II); *Kodyfikacja odpowiedzialności państwa w prawie międzynarodowym w szerokim znaczeniu* (rozd. III); *Odpowiedzialność państwa za szkody spowodowane działalnością zgodną z prawem międzynarodowym w prawie kosmicznym* (rozd. IV); *Odpowiedzialność za szkody spowodowane działaniami zgodnymi z prawem w międzynarodowym prawie morza* (rozd. V); *Odpowiedzialność za szkody spowodowane działalnością zgodną z prawem w międzynarodowym prawie atomowym* (rozdział VI); *Odpowiedzialność państwa za szkody wyrządzone działalnością zgodną z prawem w pracach Komisji Prawa Międzynarodowego ONZ* (rozdział VII); *Odpowiedzialność państwa za szkody wyrządzone działalnością zgodną z prawem w judykaturze* (rozd. VIII).

Szanując przywilej autora odnośnie do przyjęcia optymalnej z punktu widzenia możliwości realizacji założonego celu badań konstrukcji rozprawy, recenzent nie może nie

zwrócić uwagi na kilka kwestii, które wymagają wyjaśnienia. Po pierwsze – wątpliwości może budzić „przemieszanie” problematyki kodyfikacyjnej i traktatowej odnośnie do odpowiedzialności międzynarodowej. Wydaje się, że uzasadnione byłoby zaprezentowanie – po ogólnej problematyce odpowiedzialności w rozdz. I – problematyki kodyfikacji, zarówno w odniesieniu do *Responsibility*, jak i *Liability*. Prace Komisji Prawa Międzynarodowego, a zwłaszcza ich teoretyczny i intelektualny wymiar, byłyby dobrą podstawą do rozważania w kolejnych rozdziałach rozwiązań konwencyjnych przyjętych w różnych dziedzinach odpowiedzialności za szkody spowodowane działalnością nie zakazaną przez prawo międzynarodowe. Po drugie – należałoby dopracować językowo tytuły niektórych rozdziałów (np. rozdz. III, VII, VIII). Po trzecie – należałoby zachować konsekwencję terminologiczną w tytułach rozdziałów: ... *działalność zgodna z prawem międzynarodowym*, ... *działania zgodne z prawem międzynarodowym*. Po czwarte – sposób określania tytułów spraw przed STSM i MTS w poszczególnych punktach rozdz. VIII powinien zostać ujednolicony i zgodny ze standardami.

Można oczywiście zastanawiać się, czy autor właściwie rozłożył akcenty, poświęcając znacznie mniej miejsca na analizę stanowiska KPM odnośnie do poszczególnych aspektów jej prac kodyfikacyjnych w zakresie tytułowej problematyki, a eksponując znacznie szerzej rozwiązania traktatowe na gruncie praktyki, ale nie należy tego formułować w kategorii zarzutu, jako że przywilejem doktoranta było zbudowanie własnej, autorskiej konstrukcji rozprawy w taki sposób, aby osiągnąć zamierzony cel badań.

II. Bibliografia pracy.

Lektura rozprawy upoważnia do sformułowania wniosku, iż wykazana i wykorzystana przez autora bibliografia jest reprezentatywna i właściwie dobrana. Jej obszerne i szczegółowe zestawienie na prawie 25 stronach daje pozytywne wyobrażenie o skali i zakresie badań przeprowadzonych przez doktoranta. Jest to bibliografia reprezentatywna również w tym znaczeniu, że wykaz wykorzystanej i powołanej literatury (ponad 200 pozycji) obejmuje, poza pracami autorów polskich, wybrane prace w języku angielskim, francuskim i niemieckim. Kolejni autorzy badający problematykę odpowiedzialności międzynarodowej znajdują w rozprawie doktorskiej Pana mgr Michała Matusiaka niezbędne zestawienie reprezentatywnej – zwłaszcza polskiej – bibliografii. Wykaz literatury powinien jednak zostać zestawiony bardziej szczegółowo, a mianowicie z podziałem na monografie oraz artykuły i studia.

Należy przy tym podkreślić, iż zaprezentowane w rozprawie rozważania świadczą o tym, że doktorant w wymaganym zakresie zapoznał się z wykazaną w zestawieniu bibliograficznym literaturą, komentując poglądy powoływanych autorów, a także dokonując oceny ich stanowiska. Widać to wyraźnie w prawidłowo rozbudowanych przypisach, których zakres dobrze świadczy o warsztacie naukowym autora. Można byłoby oczywiście dociekać, dlaczego w kontekście problematyki opieki dyplomatycznej autor nie powołał szczególnie reprezentatywnej monografii J. Sandorskiego, a w kontekście problematyki odpowiedzialności za szkody atomowe bardzo obszernego i szczegółowego dorobku N. Pelzera i innych autorów z Instytutu Prawa Międzynarodowego na Uniwersytecie w Getyndze, a autorstwo monografii zbiorowej : *Odpowiedzialność państwa w prawie międzynarodowym* (Warszawa 1980) przypisał Pani Profesor R. Sonnenfeld (praca została opublikowana pod redakcją Pani Profesor), ale byłyby to oceny idące nazbyt daleko.

Pozytywne wrażenie robi zakres źródeł, które autor wykorzystał i wykazał w ramach bibliografii. Wykaz źródeł jest obszerny i reprezentatywny. Cieszy to, jako że autorzy naukowych prac prawniczych powinni podchodzić do źródeł ze szczególnym szacunkiem.

Niestety, bogactwo powoływanych źródeł spowodowało, że ich systematyka w ramach wykazu bibliografii jest mało czytelna, niedopracowana, pozbawiona autorskiej korekty i przez to mało przekonująca. Zasadniczym mankamentem tego zestawienia jest pomieszczenie wszystkich źródeł w ramach dwóch następujących haseł: *Umowy międzynarodowe, akty prawne i dokumenty organizacji międzynarodowych* oraz *Orzeczenia oraz stanowiska stron*. Przyjmując i prezentując taką systematykę źródeł doktorant kierował się zapewne określonymi przesłankami, ale systematyka ta nie jest uprawniona w kontekście standardów prezentowanych w prawniczych pracach naukowych. Dodatkowo, w ramach obu tych części zestawienia źródeł, doktorant przyjął porządek alfabetyczny, powołując przy tym dosyć dowolnie tytuły umów międzynarodowych raz w języku angielskim, raz w języku polskim. Dokumenty organów ONZ zostały wymienione tylko według sygnatury, bez podania tytułu, co sprawia, że tylko znający znaczenie tych sygnatur czytelnik potrafi przypisać te dokumenty do konkretnego organu, ale przez to nie jest przecież w stanie określić konkretnego tytułu. Niekiedy w tym zestawieniu znajdujemy określenia zupełnie zbędne, np. poz. 51 – po sygnaturze ostatniej w tym zestawieniu rezolucji ZO ONZ znajdujemy pozycję: *Agenda 21*. W przypadku wielu umów międzynarodowych nie znajdujemy odesłania do miejsca ich publikacji (ani UNTS, ani Dz. U.), chociaż w przypisach takie odesłanie się zwykle znajduje (tylko do Dz. U.). Niekiedy brakuje nawet daty, np. daty uchwalenia, czy podpisania – np. poz. 57: *Deklaracja z Rio w sprawie środowiska i rozwoju* (bez miejsca

publikacji). Szczególnym przykładem takiego zaniedbania są pozbawiona daty: Karta Narodów Zjednoczonych (poz. 59), Statut MTS (poz. 108), Statut STSM (poz. 109), czy Układ o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej (poz. 117). Tytuły niektórych umów podane są błędnie, np. autentyczny tytuł: *Montevideo Convention on the Rights and Duties of States* z 1933 r. został w poz. 69 podany jako: *Konwencja o obowiązkach i prawach państw* i bez odesłania do LNTS. Niestety, odnośnie do powoływanych umów międzynarodowych doktorant nie odsyła do UNTS, co w pracach naukowych z zakresu prawa międzynarodowego powinno być standardem. Rezolucje Zgromadzenia Ogólnego ONZ (poz. 94 – 106) zostały wymienione bez tytułów, a Roczniki Komisji Prawa Międzynarodowego zostały tylko wymienione w poz. 126 – 160 w porządku chronologicznym bez żadnego odniesienia do ich zawartości.

To tylko najważniejsze mankamenty zestawienia bibliografii, które recenzent musiał wyeksponować. Zestawienie to jest bowiem bez wątpienia zdecydowanie słabszą częścią recenzowanej rozprawy i nie zostało przygotowane z należytą starannością.

III. Strona formalna rozprawy.

Formalna strona recenzowanej rozprawy doktorskiej zasługuje na pozytywną ocenę. Rozprawa jest generalnie napisana dobrym, przekonującym językiem. Dotyczy to zarówno rozważań o charakterze nieco bardziej ogólnym, a więc dotyczących problematyki odpowiedzialności, czy prac kodyfikacyjnych KPM, jak również szczegółowych rozważań merytorycznych odnoszących się do analizy konkretnych regulacji traktatowych. Niektóre określenia i sformułowania są jednak kontrowersyjne w kontekście języka prac naukowych. Przykładowo – doktorant pisze we wstępie o ewolucji pojęcia odpowiedzialności w „*pismach badaczy prawa*”, czy o różnych „*prądach*” w myśleniu prawnika, albo zamierza „*opisywać*” zagadnienia i problemy. Pisanie we wstępie o ilości podmiotów prawa międzynarodowego też nie jest chyba uprawnione, jako że w języku polskim „*ilość*” określa rzeczowniki niepoliczalne. W tych i innych kierunkach zalecana byłaby korekta językowa tekstu.

Podobną ocenę należy wyrazić odnośnie do przypisów. Ich bogactwo oraz sposób formułowania dobrze świadczy o warsztacie naukowym doktoranta. Przypisy są precyzyjne, właściwie skonstruowane i rozbudowane. Niejednokrotnie zawierają trafne, merytoryczne spostrzeżenia. Odsyłają do cytowanej literatury oraz powoływanych źródeł. Wszystkie twierdzenia autora są właściwie udokumentowane. Nie unika on też formułowania w przypisach własnych komentarzy, co nie tylko świadczy o wymaganej jakości samych

przypisów, ale także w oczywisty sposób podnosi merytoryczny poziom rozważań prezentowanych w tekście pracy.

Nieliczne uwagi, jakie należałoby sformułować w kontekście oceny strony formalnej rozprawy, byłyby następujące: w wykazie skrótów powinny zostać podane oryginalne terminy anglojęzyczne, których skrótowe określenia autor powołuje oraz ich odpowiedniki polskie; w przypisach powinno być wskazane miejsce publikacji powoływanych umów międzynarodowych; podobnie również sygnatury konkretnych spraw, jakie rozstrzygał MTS oraz sygnatury powoływanych w rozprawie dokumentów.

IV. Strona merytoryczna rozprawy.

W mojej opinii Pan mgr. Michał Matusiak przygotował potrzebną i interesującą rozprawę doktorską. Zaprezentował w niej ważną, złożoną i wielowątkową problematykę odpowiedzialności państwa za szkody wynikające z działalności, która nie jest zakazana przez prawo międzynarodowe. Jestem przekonany, że problematyka ta pozostaje i w najbliższym czasie zapewne nadal pozostanie bardzo aktualną i bardzo atrakcyjną intelektualnie problematyką badawczą. Nawet jeżeli wyżej zostały sformułowane uwagi polemiczne odnośnie do sposobu sformułowania tezy pracy oraz hipotezy badawczej, to lektura rozprawy upoważnia do wyrażenia stanowiska, że autor – odwołując się do reprezentatywnego dorobku teoretycznego w nauce prawa międzynarodowego oraz dokonując analizy najważniejszych regulacji normatywnych w różnych dziedzinach odpowiedzialności, jak również prezentując interesującą praktykę międzynarodową, formułował wywody, które – jak wynika ze szczegółowych rozważań w poszczególnych rozdziałach rozprawy oraz z wniosków zaprezentowanych w zakończeniu – świadczą o udanym dowiedzeniu i udokumentowaniu tej hipotezy.

Doktorant, prezentując swoje merytoryczne rozważania, konsekwentnie zmierzał do zrealizowania określonego we wstępie celu naukowego rozprawy oraz rozwiązania zasadniczego problemu badawczego, a dokonał tego w oparciu o dynamiczną, wynikającą w dużej mierze z nieustannej ewolucji problematyki odpowiedzialności międzynarodowej, wykładnię obowiązującego prawa międzynarodowego, kształtowaną w wyraźny sposób przez praktykę międzynarodową. Droga, która doprowadziła autora do osiągnięcia założonego celu jego naukowych badań zasługuje na ocenę pozytywną. Doktorant w wymagany sposób zastosował i wykorzystał najważniejsze metody badawcze, niezbędne w prawniczej pracy naukowej, a więc zwłaszcza metodę dogmatyczną, prawnoporównawczą oraz – w

odpowiedzialności – z jednej strony oraz proces kształtowania się zwyczajowej normy prawa międzynarodowego w tym zakresie – z drugiej.

Uwagi te nie oznaczają krytyki merytorycznego poziomu rozważań doktoranta, ale mają na celu zwrócenie jego uwagi na konieczność szczególnej precyzji w prezentowaniu problematyki o fundamentalnym znaczeniu na gruncie każdego systemu prawnego. Powinny one ułatwić autorowi uzupełnienie wykazanych braków i unikanie ich w procesie realizacji przedsięwzięć naukowych w przyszłości. Problematyka rozprawy doktorskiej Pana mgr Michała Matusiaka jest bowiem wielowątkowa i dynamiczna w kontekście praktyki międzynarodowej, w związku z czym konieczność kontynuowania pogłębionych badań w tym zakresie wydaje się być w pełni uzasadniona.

V. Ocena końcowa pracy.

Zaprezentowane wyżej uwagi upoważniają mnie do wyrażenia następującego stanowiska:

1. Rozprawa doktorska Pana mgr Michała Matusiaka pt. *Odpowiedzialność państwa za działalność zgodną z prawem międzynarodowym*, przygotowana pod kierunkiem Pani dr hab. Katarzyny Myszonej - Kostrzewy, prof. UW, stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną autora w dziedzinie prawa międzynarodowego publicznego, a także jego umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.
2. Rozprawa doktorska Pana mgr Michała Matusiaka pt. *Odpowiedzialność państwa za działalność zgodną z prawem międzynarodowym* spełnia tym samym wymagania określone w postanowieniach art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z późniejszymi zmianami (Dz. U. 2017, poz. 1789 ze zm.), który ma zastosowanie w niniejszym postępowaniu w związku z art. 179 ust. 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018, poz. 1669 ze zm.).
3. W związku z powyższym wnioskuję o przyjęcie rozprawy doktorskiej Pana mgr Michała Matusiaka i o dopuszczenie doktoranta do dalszych stadiów postępowania w przewodzie doktorskim.

Prof. dr hab. Tadeusz Gadkowski

2022.05.27.